فصلنامه علمی اقتصاد و بانکداری اسلامی، شماره بیست و نهم، زمستان ۱۳۹۸، صفحات ۲۸۴-۲۶۵

جایگاه، آداب و آثار انفاق از دیدگاه قرآن‌کریم

احمد عربشاهی کریزی[۱]

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۰۴/۱۵ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۱۰/۱۴

چکیده

هدف این پژوهش بررسی ابعاد مختلف انفاق از دیدگاه قرآن‌کریم می‌باشد. در این مقاله انفاق از دیدگاه قرآن‌کریم در سه بعد: اهمیت و جایگاه انفاق و تأکید آن در قرآن‌کریم؛ شرایط و آداب انفاق از نظر قرآن‌کریم؛ و آثار انفاق از منظر قرآن‌کریم مورد بررسی قرار گرفته است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که در قرآن‌کریم انفاق به شکل‌های مختلف مورد تأکید واقع شده است. در بعضی آیات جایگاه انفاق پس از ایمان آوردن و برپاداشتن نماز قرار گرفته است که نشان از جایگاه ارزشمند انفاق دارد. انفاق در راه خدا مایه رستگاری است. در مورد شرایط و آداب انفاق از نظر قرآن‌کریم می‌توان گفت که برای خشنودی خدا و با پرهیز از ریا باید انفاق نمود. از چیزهای پاکیزه‌ای که به‌دست آورده‌ایم و آنچه دوست داریم، انفاق کنیم. در انفاق از منت و آزار اجتناب نماییم. در انفاق کردن باید حد وسط و اعتدال را رعایت نمود. اگر توانایی انفاق نداریم در برابر اصرار و تندی نیازمندان گفتاری پسندیده داشته باشیم. انفاق آثار فراوان مادی و معنوی را به همراه دارد. هر آنچه را که انفاق می‌کنیم قطعاً خداوند آن‌را می‌داند و پاداش آن به‌طور کامل به ما داده خواهد شد و حتی خدا آن‌را برای ما چند برابر می‌افزاید. کسانی که انفاق می‌کنند نه بیمی دارند و نه اندوهگین می‌شوند. انفاق، خشنودی خدا و آمرزش گناهان و ورود به بهشت را در پی دارد.

واژه‌های کلیدی: انفاق، صدقه، بخشش، اسلام، قرآن‌کریم.

طبقه‌بندی JEL: A10 , A13, Z12

---

۱. استادیار گروه مدیریت دولتی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران. ahmad.arabshahi@gmail.com

[Downloaded from mieaoi.ir on 2026-11-09]

مقدمه

در تمام جوامع انسانی وقوع حوادث طبیعی چون سیل، زلزله، آتش‌سوزی و بروز مشکلات غیرارادی چون بیماری‌ها، تصادفات، و پدیده‌هایی از این قبیل باعث می‌شود گروهی از افراد نتوانند نیازهای زندگی خود و خانواده‌شان‌را تأمین کنند. از جمله راه‌هایی که دین اسلام، همانند سایر ادیان الهی، برای حل این مشکل توصیه کرده انفاق است. مسلمانان به مقتضای فطرت الهی و تعالیم قرآنی وظیفه دارند در مواقع خطر و بروز حوادث به یاری همنوعان خویش شتافته، آنان‌را در برخورد با مشکلات تنها نگذارند. (موسویان، ۱۳۸۰) گونه گونی روزی‌ها محلّ ابتلا است و هر دو گروهِ توانگر و نیازمند، به واسطه آن سنجیده می‌شوند، امّا آزمون هریک از گروه‌های یادشده متفاوت از یکدیگر و به فراخور احوالشان خواهد بود؛ بدین معنا که توانگران از بستر بخشش و دهش به نیازمندان و دستگیری از آنان آزمایش می‌شوند و محلّ ابتلای مستمندان، صبر و بردباری ناسپاسی به درگاه الهی تلقی می‌شود. (مهدوی‌راد و عبداللهی پور، ۱۳۹۱) تکاثر و افزون‌خواهی و برتری جستن از دیگران، یکی از بزرگترین عوامل سقوط و غفلت آدمی از یاد خدا و بی‌توجهی به دین و دیانت و سرپیچی از انجام اوامر و پرهیز از نواهی الهی می‌باشد. (رضوی، ۱۳۹۱) صدقه دادن وسیله مهمی برای کسب روزی و زمینه‌ساز رسیدن به آن است. زیرا بخشش و انفاقی که در راه خدا باشد هرگز گم نمی‌شود بلکه خداوند جایگزین‌کننده و پرکننده آن است و یا در دنیا به واسطه افزایش نعمت‌ها و یا در آخرت به ثوابی که به‌واسطه آن ذخیره کرده عوض می‌دهد. (پورطولمی، ۱۳۳۳) یکی از عواملی که اسلام و قرآن مؤکّداً عمل به آن‌را برای زنده ماندن امت اسلامی، جوان نمودن و پیشرفت و ارتقاء دادن آن لازم و ضروری می‌دانند، انفاق است. دین اسلام اهمیّت زیادی نیز برای آن قائل شده است و بدین منظور آیات و روایات بسیاری در فضیلت و ترغیب به این عمل وارد گردیده است. در قرآن مجید راجع به انفاق تأکیدات فراوان شده و برای منفقین پاداش‌هایی بزرگ و ماندگار تعیین گردیده است. انفاق به‌عنوان عمل صالحی است که اگر مطابق دستور قرآن‌کریم انجام پذیرد، جامعه اسلامی را همیشه به‌عنوان سیمایی مطلوب برای امت خود قلمداد نموده و باعث درونی شدن هرچه بهتر فرهنگ و ارزش‌های اقتصادی اسلام در نهاد افراد می‌گردد. همچنین اصل انفاق به‌عنوان یک ارزش دینی است که اجتماع مورد نظر قرآن یعنی جامعه گرایش و ایمان آگاهانه و مسئولانه، جامعه اخلاص و عقیده به حقایق جهان هستی و جامعه قانون‌مدار و بشر دوستانه آن‌را نردبانی برای تقرّب به سرچشمه جمال و کمال و زیباترین جلوه‌های عشق یعنی خداوند متعال (جل و علا) می‌داند. (سلطانی، ۱۳۸۲) انفاق از جمله متغیرهای اقتصادی است که با اهداف گوناگون از سوی خداوند سبحان تشریع شده است. از دیدگاه نظریه اقتصاد اسلامی هدف پرداخت‌کننده انفاق به‌دست آوردن رضایت الهی است. شاید بتوان گفت مهم‌ترین دلیل وضع انفاق ساخته شدن

[Downloaded from mieaoi.ir on 2026-11-09]

انسان‌های پرداخت‌کننده و نیز تأمین زندگی نیازمندان و افراد ناتوان است. پرداخت انفاق موجب کاهش دلبستگی و وابستگی به مال می‌شود و انسان‌را به‌سوی تکامل و کمال راهنمایی می‌کند. همچنین، انفاق باعث افزایش ثروت و توان خرید نیازمندان می‌شود. در نتیجه آن از یک سو رفاه افزایش می‌یابد و از سوی دیگر تقاضا بالاتر می‌رود و تولید رونق می‌یابد و در پی آن باعث ایجاد درآمد برای صاحبان تولید می‌شود. (عزتی و نورمحمدلو، ۱۳۹۱) انفاق در اسلام امری بزرگ، تربیتی و جهت‌گیری الهی و ریشه‌دار است و به‌همین جهت اسلام مردم را به بخشندگی برمی‌انگیزد. قرآن و احادیث، مردم را به‌سوی انفاق تشویق کرده و چنان خواسته‌اند که آدمی، بخشندگی و انفاق را جز و اخلاق نیکو و رفتار نشاطانگیز خود قرار دهد. این موضوع می‌رساند که اسلام مردم را بر آن وامی‌دارد که اموال و امکانات را از مالکیت‌های انحصاری درآورند و آنها را محبوس نسازند و در راه مصالح جامعه به مصرف برسانند. (سبحانی و مهربانی، ۱۳۸۶) با توجه به اهمیت انفاق از دیدگاه اسلام در این مقاله برآنیم تا انفاق را از ابعاد مختلفی که در قرآن‌کریم مورد توجه قرار گرفته، بررسی نماییم.

سوال‌های تحقیق

در این پژوهش درصدد هستیم تا به سوال‌های زیر پاسخ دهیم:

معنا و مفهوم انفاق چیست؟

گستره و وسعت انفاق چه مواردی را شامل می‌شود؟

انفاق در قرآن‌کریم دارای چه جایگاه و اهمیتی می‌باشد؟

شرایط و آداب انفاق از نظر قرآن‌کریم چگونه است؟

آثار و پیامدهای انفاق از منظر قرآن‌کریم چیست؟

مفهوم و معنای انفاق

انفاق در فرهنگ لغت به معنای نفقه دادن، خرج کردن، دادن یا بخشیدن مال به کسی است. همچنین برای انفاق معانی متعددی ذکر شده است. از جمله: ۱- پر کردن شکاف ۲- مصرف کردن انباشته ۳- از بین بردن فقر و نیازمندی. گاهی برای شخصی، یا جامعه‌ای حوادثی اتفاق می‌افتد، این پیشامدها مخصوص زمان و یا جامعه خاصی نیست. ناگهان زلزله‌ای رخ می‌دهد یا جنگی به‌وقوع می‌پیوندد، سیلی به‌راه افتاده، یا دزدی از راه می‌رسد، که بر اثر آن دست‌رنج سال‌ها تلاش و کوشش بر باد می‌رود و کمبودها و نابسامانی‌هایی را موجب می‌گردد. قلبی شکسته، دستانی تهی، دلی داغ‌دیده، مصدومی درمانده، یتیمی بی‌پناه یا مریضی گرفتار بر جای می‌ماند و یا اینکه فردی یا

[Downloaded from mieaoi.ir on 2026-11-09]

خانواده‌ای بر اثر بیکاری، ورشکستگی، بیماری و عدم‌درآمد کافی دچار فقر می‌شود و بـه بـدبختی و سیه‌روزی می‌افتد. اکنون چه باید کرد؟ قطعاً عقل و شرع و وجدان، بی‌تفـاوتی نسـبت بـه این‌گونـه افراد و رها کردن آنها را به حال خود نمی‌پسندد، پس باید جبران کرد. اما چگونه؟ طرح موفق اسلام در این زمینه انفاق است. (مردانی نوکنده، ۱۳۸۲) انفاق از «نفـق» مشتق‌شـده و بـه معنـی شـکاف است. مفهوم آن نیز پرکردن شکاف است. انفاق یعنی از بین بردن حفره‌هـایی کـه جامعـه را دچـار اضمحلال عمیقی می‌کند، زیرا با توجه به روح کلی آن باید گفت کـه مفهـومش را بـدون شـناخت مضمون نفاق نمی‌توان درک کرد و انسان منفق را بدون ارزیـابی انسـان منـافق نمی‌تـوان شـناخت. انفاق هموار کردن راه‌های نفاق است، یعنی گودال‌هایی که در فضای جامعه توسط منافقین به وجود می‌آید را باید با انفاق پر کرد و تمامی طُرق انحرافی را به‌وسیله آن زدود و نابود کرد. انفـاق در یـک کلام پُرکردن درّه‌های نفاق و فریب است برای رهایی انسان از سقوط در آنها و نجـات او از نـابودی. (سلطانی، ۱۳۸۲) انفاق مصدر باب افعال از ریشه نفق است به معنای پرداختن بخشی از آنچه خدا به انسان روزی کرده است در راه خدا، چه به‌عنوان زکات که واجب است و چه به‌عنوان صدقه کـه مستحب است. زیرا در قرآن کریم «انفاق» به معنای زکات نیز به کار رفته است. در قـاموس قـرآن هم این‌طور آمده که انفاق یعنی خرج مال در راه خدا اعم از واجب و مستحب و از چیزهایی اسـت که قرآن و روایت‌ها درباره آن بسیار تشویق کرده‌اند و آن یکی از اسباب تعدیل ثروت و پـر کـردن شکاف جامعه‌هاست. به لحاظ اینکه انفاق، خرج کردن و هزینه کردن است، پس به‌نظر می‌رسـد بـا انفاق، مردم باایمان باید گودال‌های فقر را پر کنند و منافذ خطرهای اقتصادی را از میان بردارند تـا جامعه اسلامی گرفتار تکاثر، کثرت‌طلبی و مال‌اندوزی نشود و بحران اقتصادی پدید نیاید. (سبحانی و مهربانی، ۱۳۸۶) انفاق از ریشه نفق به‌معنای خروج یا تمام شدن است. علت نام‌گـذاری بخشـش مال به انفاق نیز این است که شخص، مال را از دستش خارج یا فانی می‌نماید. همچنین گفته شده است که نفق بر انقطاع چیزی و رفتن آن و همین‌طور پوشاندن و مخفی کردن چیزی و چشم‌پوشی از آن دلالت می‌کند. انفاق می‌تواند در مال یا غیر آن باشد؛ همین‌طور مـی‌توانـد واجـب باشـد یـا مستحبی. انفاقِ واجب، شامل انواع زکات و خمس است و از انفاق مستحبی در عرف با نام صدقه یاد می‌شود. البته تقسیم دیگری نیز از انفاق عرضه شده که آن‌را در پنج دسته قرار داده است ۱- انفاق واجب مانند زکات، خمس، کفّارات، فدیه و نفقه زندگی که بر عهده مرد است؛ ۲- انفاق مسـتحب مانند کمک به مستمندان، یتیمان و هدیه به دوستان؛ ۳- انفاق حرام مانند انفاق با مال غصبی یـا در راه گناه؛ ۴- انفاق مکروه مانند انفاق به دیگران با وجود مسـتحق در خویشـاوندان؛ و ۵- انفـاق مباح مانند انفاق به دیگران برای توسعه زندگی. (مسعودی‌پور و خیری، ۱۳۹۳)

[Downloaded from mieaoi.ir on 2026-11-09]

وسعت انفاق و موارد شمول آن

انفاق و گذشت، با هدف سازندگی و همبستگی و یگانگی، و با انگیزه شناخت و عشق و وظیفه، به وسعت‌ها و گسترده‌گی‌هایی می‌رسد، چه در شکل، و چه در مصرف‌ها و موردها و چه در آنچه انفاق می‌کند. وسعت در شکل از صورت سؤال و طلب تا حد شبانه به آنها رساندن و پنهانی آنها را تأمین کردن، و تا حد بدون اجازه برداشتن و بدون اطلاع برادر، از دارایی او استفاده کردن. کسانی که برای خدا عطا می‌کنند، خدا را بالاتر از دست‌ها می‌دانند، این بخشش را داده او می‌دانند که دوباره به خدا قرض داده می‌شود و با سودهای بی‌حساب برای او ذخیره می‌گردد. وسعت در موارد مصرف، از دوست‌ها و خویشان گرفته تا کسانی که حتی به ما بدی کرده‌اند و ما را آزرده‌اند. وسعت در مواد انفاق، از درهم و قلم و قدم گرفته تا وقت‌ها و اعتبارها و آبروها و شفاعت‌ها و... . ما خیال می‌کنیم همین که چیزی نداشتیم، تکلیفی نداریم؛ درحالی‌که انفاق نه به ثروت، که به توانایی ما بستگی دارد: از تو سؤال می‌کنند، چه چیز انفاق کنند؟ بگو: «هر خیر و نیکی (و سرمایه سودمند مادی و معنوی) که انفاق می‌کنید، باید برای پدر و مادر و نزدیکان و یتیمان و مستمندان و درماندگان در راه باشد» و هر کار خیری که انجام دهید، خداوند از آن آگاه است. (لازم نیست تظاهر کنید، او می‌داند). این آیه هر نوع کار، مال، خدمات و سرمایه مفید و حتی امور معنوی همچون علم را نیز دربرمی‌گیرد؛ هرچند مصداق مهم آن در مورد انفاق، اموال است. (افسای، ۱۳۸۷) انفاق یک مفهوم استانداردی و قالبی نیست که در همه شرایط با پردخت چند ریال و یا چند تومان تحققّ یابد زیرا انفاق در مواضع مختلف شرایط و مفاهیم گوناگون دارد. قرآن‌کریم مواضع انفاق را به چهار دسته کلی تقسیم نموده است. ۱- مال، ۲- عفو، ۳- خیر، ۴- میراث. پس گاهی نشر علم انفاق است، زمانی تقدیم جان. گاهی خیر نفاق است و زمانی عفو. موقعی نجات یک دردمند و گرسنه انفاق است و گاهی هم تسلیت بخشیدن به یک روح گرفتار. برای صحت انفاق و رعایت مواضع آن باید کیفیت نفاق را شناخت و موقعیت‌های گونه گونه‌اش را به خوبی دریافت تا بتوانیم گودال‌های اجتماعی و چاه‌های حفر شده بر سر راه انسانی را پر کنیم، اینجاست که به خوبی فلسفه گوناگونی سیمای انفاق پیشوایان‌راستین اسلام مشخص می‌گردد و آن چیزی جز شناخت مواضع این عمل الهی نیست. (سلطانی، ۱۳۸۲) در قرآن موردهای متعددی از زمینه‌هایی که می‌توان آنها را در راه خدا انفاق کرد، ذکر شده است. از آن جمله است: انفاق از آنچه خدا روزی انسان‌ها کرده است (بقره، ۲۵۴)، از چیزهای پاکی که به‌دست می‌آوریم (همان، ۲۶۷)، از آنچه که خدا برای انسان‌ها از زمین خارج کرده است (همان)، از آنچه خداوند انسان‌را در آن جانشین قرار داده است (حدید، ۷)، از آنچه که انسان‌ها دوست دارند (آل عمران، ۹۲)، و از عفو (بقره، ۲۱۹). (سبحانی و مهربانی، ۱۳۸۶)

[Downloaded from mieaoi.ir on 2026-11-09]

پیشینه تحقیق

سلطانی (۱۳۸۲) به انجام پژوهشی باعنوان سیمای انفاق در قرآن پرداخته است و در آن واژه انفاق، مواضع انفاق، کاربرد انفاق، موانع انفاق، مقدار و نوع انفاق و آثار انفاق را مورد بررسی و تحلیل قرار داده است.

مردانی نوکنده (۱۳۸۲) در پژوهشی احسان و انفاق از منظر آیات و روایات را مورد بررسی قرار داده است و در فضیلت و میمنت احسان و انفاق، آیات و اخبار بسیاری را شاهد آورده و سخن خود را بدان‌ها مستند کرده است.

سبحانی تبریزی پژوهش‌های مختلفی را در مورد انفاق به انجام رسانده است. در پژوهشی (۱۳۸۱) انفاق‌های کافران در دنیا را مورد بحث و بررسی قرار داده است. در پژوهشی دیگر (۱۳۸۲) طرز تفکر مؤمن و کافر و مسأله انفاق را موضوع پژوهش قرار گرفته است. در پژوهش‌های دیگری (۱۳۸۰) موضوع «مثل‌های زیبای قرآن (۱۳)/ انفاق، و هفتصد برابر پاداش»، «مثل‌های زیبای قرآن (۱۴)/ عمل ریاکاران بی‌ایمان»، «مثل‌های زیبای قرآن (۱۵)/ انفاق خالصانه در راه خدا» و «مثل‌های زیبای قرآن (۱۶)/ انفاق در راه خدا، به دور از منت بر مستمندان» بوده است.

افسای (۱۳۸۶) در پژوهش خود باعنوان «انفاق از منظر قرآن و عترت» راجع به ارزش انفاق، فواید انفاق، انگیزه‌های انفاق، مقدار و نوع انفاق و چگونگی انفاق بحث نموده است.

افسای (۱۳۸۷) پژوهشی باعنوان «انفاق در رهنمود قرآن» را به انجام رسانده است و در آن درباره نکاتی که در انفاق کردن باید رعایت شود، آداب انفاق کننده، مصرف انفاق، موانع انفاق و وسعت انفاق سخن رانده است.

سبحانی و مهربانی (۱۳۸۶) پژوهشی باعنوان «بررسی تأثیر انفاق بر نابرابری درآمدها در ایران» را انجام داده‌اند. در این پژوهش سعی شده تا بر عامل انفاق که از مجموعه متغیرهای مؤثر بر نابرابری درآمدهاست تمرکز کرده و مورد تحلیل قرار گیرد. نتیجه‌های حاصل براساس داده‌های دوره ۸۵- ۱۳۶۳ در ایران نشان می‌دهند که انفاق عامل کاهنده نابرابری درآمدها بوده و این اثر معنادار اما در عین حال کوچک است.

عزتی و نورمحمدلو (۱۳۹۱) برآورد اثر متغیرهای اقتصاد کلان بر انفاق را موضوع پژوهش خود قرار داده‌اند. این پژوهش در پی برآورد اثر بهبودها و نابسامانی‌های بازارها بر انفاق بوده است. نتایج نشان می‌دهد انفاق تابع مثبت درآمدسرانه استانی و هزینه‌های استانی دولت و تابعی کاهنده از تعداد نهادهای مذهبی جایگزین و تابعی کاهنده از تورم و بیکاری به‌عنوان عامل نابسامانی اقتصادی می‌باشد.

[Downloaded from mieaoi.ir on 2026-11-09]

موسایی (۱۳۸۷) جایگاه انفاق و خاستگاه اجتماعی-اقتصادی آن‌را مورد بررسی قرار داده است. نتایج نشان می‌دهد که درصد قابل‌توجهی از جامعه مورد مطالعه، انفاق‌های واجب و مستحب را پرداخت می‌کنند و انفاق‌های واجب و مستحب با درآمد و تحصیلات (متغیرهای تعیین‌کننده پایگاه اجتماعی) رابطه معنادار دارند.

صادقی و همکاران (۱۳۹۲) در پژوهشی درصدد بوده‌اند، تا به بررسی عوامل مؤثر بر انفاق و رفتار تابع انفاق با توجه به آموزه‌های اسلامی بپردازند و تابع انفاق در ایران را به‌صورت تجربی تخمین بزنند. نتایج نشان می‌دهد که تابع انفاق به صورت تابعی نمایی می‌باشد و تابعی فزآینده از درآمدسرانه استانی، ثروت و سرمایه مذهبی می‌باشد.

مسعودی‌پور و خیری (۱۳۹۳) پژوهشی باعنوان «جاذبه‌های تبلیغاتی مطلوب در بازاریابی اجتماعی انفاق براساس آموزه‌های قرآنی» را به انجام رسانده‌اند. نتایج نشان می‌دهد که سه نوع جاذبه منطقی، احساسی و ترس که در متون متعارف نیز به آنها پرداخته شده است در موضوع انفاق در آیات قرآن دیده می‌شود. همچنین از آیات قرآن‌کریم، جاذبه چهارمی باعنوان جاذبه اطمینان بخش نیز به‌دست آمد که در بازاریابی اجتماعی انفاق می‌تواند اثربخش باشد.

آیات مربوط به اهمیت و جایگاه انفاق و تأکید آن در قرآن‌کریم

در قرآن‌کریم به انفاق توجه شده و به شکل‌های مختلف مورد تأکید واقع شده است. در بعضی آیات انفاق پس از ایمان آوردن و برپاداشتن نماز آورده شده است. سفارش شده که در راه خدا انفاق کنید و خود را با دست خود به هلاکت میفکنید. بیان شده است از آنچه به شما روزی داده‌ایم انفاق کنید پیش از آنکه روزی فرا رسد که در آن نه داد و ستدی است و نه دوستی و نه شفاعتی. در بعضی آیات تأکید شده است که در اموال برای سائل و محروم حقی معین شود. توجه داده شده است که کسانی که ایمان آورده و انفاق کرده باشند پاداش بزرگی خواهند داشت. سفارش شده که از آنچه روزی شما گردانیده‌ایم انفاق کنید پیش از آنکه یکی از شما را مرگ فرا رسد و بگوید پروردگارا چرا تا مدتی بیشتر [اجل] مرا به تأخیر نینداختی تا صدقه دهم و از نیکوکاران باشم. در جای دیگری اشاره شده است که کسانی که از خست نفس خویش مصون مانند آنان رستگارانند. برای آشنایی بیشتر اهمیت و جایگاه انفاق و تأکیدات قرآن‌کریم در این باره آیات زیر بیان می‌شود:

الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ (بقره، ۳) آنان که به غیب ایمان می‌آورند و نماز را بر پا می‌دارند و از آنچه به ایشان روزی داده‌ایم انفاق می‌کنند.

لَّيْسَ الْبِرَّ أَن تُوَلُّواْ وُجُوهَكُمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنْ آمَنَ بِاللّهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ وَالْمَلآئِكَةِ وَالْكِتَابِ وَالنَّبِيِّينَ وَآتَى الْمَالَ عَلَى حُبِّهِ ذَوِي الْقُرْبَى وَالْيَتَامَى وَالْمَسَاكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ وَالسَّآئِلِينَ وَفِي

[Downloaded from mieaoi.ir on 2026-11-09]

الرِّقَابِ وَأَقَامَ الصَّلاَةَ وَآتَى الزَّكَاةَ وَالْمُوفُونَ بِعَهْدِهِمْ إِذَا عَاهَدُواْ وَالصَّابِرِينَ فِـي الْبَأْسَـاء والضَّـرَّاء وَحِـينَ الْبَأْسِ أُولَئِكَ الَّذِينَ صَدَقُوا وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ (بقره، ۱۷۷) نیکوکاری آن نیست که روی خود را به سوی مشرق و [یا] مغرب بگردانید بلکه نیکی آن است که کسی به خدا و روز بازپسین و فرشتگان و کتاب [آسمانی] و پیامبران ایمان آورد و مال [خود] را با وجود دوست داشتنش بـه خویشـاوندان و یتیمان و بینوایان و در راه‌ماندگان و گدایان و در [راه آزاد کردن] بندگان بدهد و نماز را برپای دارد و زکات را بدهد و آنان که چون عهد بندند به عهد خود وفادارانند و در سختی و زیـان و بـه هنگـام جنگ شکیبایانند آنانند کسانی که راست گفته‌اند و آنان همان پرهیزگارانند.

وَأَنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ وَأَحْسِـنُوا إِنَّ اللَّـهَ يُحِـبُّ الْمُحْسِـنِينَ (بقـره، ۱۹۵) و در راه خدا انفاق کنید و خود را با دست خود به هلاکت میفکنید و نیکـی کنیـد کـه خـدا نیکوکاران را دوست می‌دارد.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَنْفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ يَـوْمٌ لَـا بَيْـعٌ فِيـهِ وَلَـا خُلَّـةٌ وَلَـا شَـفَاعَةٌ وَالْكَافِرُونَ هُمُ الظَّالِمُونَ (بقره، ۲۵۴) ای کسانی که ایمان آورده‌اید از آنچـه بـه شـما روزی داده‌ایـم انفاق کنید پیش از آنکه روزی فرا رسد که در آن نه داد و ستدی است و نه دوستی و نه شـفاعتی و کافران خود ستمکارانند.

الصَّابِرِينَ وَالصَّادِقِينَ وَالْقَـانِتِينَ وَالْمُنْفِقِـينَ وَالْمُسْـتَغْفِرِينَ بِالْأَسْـحَارِ (آل عمـران، ۱۷) **[اینانند]** شکیبایان و راستگویان و فرمانبرداران و انفاق‌کنندگان و آمرزش‌خواهان در سحرگاهان.

الَّذِينَ يُنْفِقُونَ فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ وَالْكَاظِمِينَ الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّـاسِ وَاللَّـهُ يُحِـبُّ الْمُحْسِـنِينَ (آل عمران، ۱۳۴) همانان که در فراخی و تنگی انفاق می‌کنند و خشم خود را فرو می‌برند و از مـردم در می‌گذرند و خداوند نکوکاران را دوست دارد.

الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ (انفال، ۳) همانان که نماز را به پا می‌دارند و از آنچه به ایشان روزی داده‌ایم انفاق می‌کنند.

قُلْ لِعِبَادِيَ الَّذِينَ آمَنُوا يُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُنْفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً مِنْ قَبْلِ أَنْ يَـأْتِيَ يَـوْمٌ لَـا بَيْعٌ فِيهِ وَلَا خِلَالٌ (ابراهیم، ۳۱) به آن بندگانم که ایمان آورده‌اند بگو نماز را برپادارند و از آنچـه بـه ایشان روزی داده‌ایم پنهان و آشکارا انفاق کنند پیش از آنکـه روزی فـرا رسـد کـه در آن نـه داد و ستدی باشد و نه دوستیی.

إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَاءِ ذِي الْقُرْبَى وَيَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ (نحل، ۹۰) در حقیقت خدا بـه دادگـری و نیکوکـاری و بخشـش بـه خویشـاوندان فرمـان می‌دهد و از کار زشت و ناپسند و ستم باز می‌دارد به شما اندرز می‌دهد باشد که پند گیرید.

[Downloaded from mieaoi.ir on 2026-11-09]

الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ وَالصَّابِرِينَ عَلَى مَا أَصَابَهُمْ وَالْمُقِيمِي الصَّلَاةِ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ (حج، ۳۵) همانان که چون [نام] خدا یاد شود دل‌هایشان خشیت یابد و [آنان که] بر هر چه برسرشان آید صبر پیشه‌گانند و برپا دارندگان نمازند و از آنچه روزیشان داده ایم انفاق می‌کنند.

وَالَّذِينَ يُؤْتُونَ مَا آتَوْا وَقُلُوبُهُمْ وَجِلَةٌ أَنَّهُمْ إِلَى رَبِّهِمْ رَاجِعُونَ (مومنون، ۶۰) و کسانی که آنچه را دادند [در راه خدا] می‌دهند در حالی که دل‌هایشان ترسان است [و می‌دانند] که به سوی پروردگارشان بازخواهند گشت.

وَلَا يَأْتَلِ أُولُو الْفَضْلِ مِنْكُمْ وَالسَّعَةِ أَنْ يُؤْتُوا أُولِي الْقُرْبَى وَالْمَسَاكِينَ وَالْمُهَاجِرِينَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلْيَعْفُوا وَلْيَصْفَحُوا أَلَا تُحِبُّونَ أَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ (نور، ۲۲) و سرمایه‌داران و فراخ‌دولتان شما نباید از دادن [مال] به خویشاوندان و تهیدستان و مهاجران راه خدا دریغ ورزند و باید عفو کنند و گذشت نمایند مگر دوست ندارید که خدا بر شما ببخشاید و خدا آمرزنده مهربان است.

تَتَجَافَى جُنُوبُهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ خَوْفًا وَطَمَعًا وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ (سجده، ۱۶) پهلوهایشان از خوابگاه‌ها جدا می‌گردد [و] پروردگارشان را از روی بیم و طمع می‌خوانند و از آنچه روزیشان داده‌ایم انفاق می‌کنند.

وَالَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمْ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَأَمْرُهُمْ شُورَى بَيْنَهُمْ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ (شوری، ۳۸) و کسانی که [ندای] پروردگارشان را پاسخ [مثبت] داده و نماز برپاکرده‌اند و کارشان در میانشان مشورت است و از آنچه روزیشان داده‌ایم انفاق می‌کنند.

وَفِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ لِلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ (ذاریات، ۱۹) و در اموالشان برای سائل و محروم حقی [معین] بود.

آمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَأَنْفِقُوا مِمَّا جَعَلَكُمْ مُسْتَخْلَفِينَ فِيهِ فَالَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَأَنْفَقُوا لَهُمْ أَجْرٌ كَبِيرٌ (حدید، ۷) به خدا و پیامبر او ایمان آورید و از آنچه شما را در [استفاده از] آن جانشین [دیگران] کرده انفاق کنید پس کسانی از شما که ایمان آورده و انفاق کرده باشند پاداش بزرگی خواهند داشت.

وَمَا لَكُمْ أَلَّا تُنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلِلَّهِ مِيرَاثُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ لَا يَسْتَوِي مِنْكُمْ مَنْ أَنْفَقَ مِنْ قَبْلِ الْفَتْحِ وَقَاتَلَ أُولَئِكَ أَعْظَمُ دَرَجَةً مِنَ الَّذِينَ أَنْفَقُوا مِنْ بَعْدُ وَقَاتَلُوا وَكُلًّا وَعَدَ اللَّهُ الْحُسْنَى وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ (حدید، ۱۰) و شما را چه شده که در راه خدا انفاق نمی‌کنید و [حال آنکه] میراث آسمان‌ها و زمین به خدا تعلق دارد کسانی از شما که پیش از فتح [مکه] انفاق و جهاد کرده‌اند [با دیگران] یکسان نیستند آنان از [حیث] درجه بزرگتر از کسانی‌اند که بعداً به انفاق و جهاد پرداخته‌اند و خداوند به هر کدام وعده نیکو داده است و خدا به آنچه می‌کنید آگاه است.

[Downloaded from mieaoi.ir on 2026-11-09]

وَالَّذِينَ تَبَوَّءُوا الدَّارَ وَالْإِيمَانَ مِنْ قَبْلِهِمْ يُحِبُّونَ مَنْ هَاجَرَ إِلَيْهِمْ وَلَا يَجِدُونَ فِي صُدُورِهِمْ حَاجَةً مِمَّا أُوتُوا وَيُؤْثِرُونَ عَلَى أَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ وَمَنْ يُوقَ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ (حشر، ۹) و [نیز] کسانی که قبل از [مهاجران] در [مدینه] جای گرفته و ایمان آورده‌اند هرکس را که به سوی آنان کوچ کرده دوست دارند و نسبت به آنچه به ایشان داده شده است در دل‌هایشان حسدی نمی‌یابند و هرچند در خودشان احتیاجی [مبرم] باشد آنها را بر خودشان مقدم می‌دارند و هر کس از خست نفس خود مصون ماند ایشانند که رستگارانند.

وَأَنْفِقُوا مِنْ مَا رَزَقْنَاكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ فَيَقُولَ رَبِّ لَوْلَا أَخَّرْتَنِي إِلَى أَجَلٍ قَرِيبٍ فَأَصَّدَّقَ وَأَكُنْ مِنَ الصَّالِحِينَ (منافقون، ۱۰) و از آنچه روزی شما گردانیده ایم انفاق کنید پیش از آنکه یکی از شما را مرگ فرا رسد و بگوید پروردگارا چرا تا مدتی بیشتر [اجل] مرا به تاخیر نینداختی تا صدقه دهم و از نیکوکاران باشم.

لِيُنْفِقْ ذُو سَعَةٍ مِنْ سَعَتِهِ وَمَنْ قُدِرَ عَلَيْهِ رِزْقُهُ فَلْيُنْفِقْ مِمَّا آتَاهُ اللَّهُ لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا مَا آتَاهَا سَيَجْعَلُ اللَّهُ بَعْدَ عُسْرٍ يُسْرًا (طلاق، ۷) بر توانگر است که از دارایی خود هزینه کند و هر که روزی او تنگ باشد باید از آنچه خدا به او داده خرج کند خدا هیچ کس را جز [به قدر] آنچه به او داده است تکلیف نمی‌کند خدا به زودی پس از دشواری آسانی فراهم می‌کند.

وَالَّذِينَ فِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ مَعْلُومٌ (معارج، ۲۴) لِلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ (معارج، ۲۵) و همانان که در اموالشان حقی معلوم است. برای سائل و محروم.

إِنَّ رَبَّكَ يَعْلَمُ أَنَّكَ تَقُومُ أَدْنَى مِنْ ثُلُثَيِ اللَّيْلِ وَنِصْفَهُ وَثُلُثَهُ وَطَائِفَةٌ مِنَ الَّذِينَ مَعَكَ وَاللَّهُ يُقَدِّرُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ عَلِمَ أَنْ لَنْ تُحْصُوهُ فَتَابَ عَلَيْكُمْ فَاقْرَءُوا مَا تَيَسَّرَ مِنَ الْقُرْآنِ عَلِمَ أَنْ سَيَكُونُ مِنْكُمْ مَرْضَى وَآخَرُونَ يَضْرِبُونَ فِي الْأَرْضِ يَبْتَغُونَ مِنْ فَضْلِ اللَّهِ وَآخَرُونَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَاقْرَءُوا مَا تَيَسَّرَ مِنْهُ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَأَقْرِضُوا اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا وَمَا تُقَدِّمُوا لِأَنْفُسِكُمْ مِنْ خَيْرٍ تَجِدُوهُ عِنْدَ اللَّهِ هُوَ خَيْرًا وَأَعْظَمَ أَجْرًا وَاسْتَغْفِرُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ (مزمل، ۲۰) در حقیقت پروردگارت می‌داند که تو و گروهی از کسانی که با تواند نزدیک به دو سوم از شب یا نصف آن یا یک سوم آن‌را [به نماز] برمی‌خیزید و خداست که شب و روز را اندازه‌گیری می‌کند [او] می‌داند که [شما] هرگز حساب آن‌را ندارید پس بر شما ببخشود [اینک] هر چه از قرآن میسر می‌شود بخوانید [خدا] می‌داند که به زودی در میانتان بیمارانی خواهند بود و [عده‌ای] دیگر در زمین سفر می‌کنند [و] در پی روزی خدا هستند و [گروهی] دیگر در راه خدا پیکار می‌نمایند پس هر چه از [قرآن] میسر شد تلاوت کنید و نماز را برپا دارید و زکات را بپردازید و وام نیکو به خدا دهید و هر کار خوبی برای خویش از پیش فرستید آن‌را نزد خدا بهتر و با پاداشی بیشتر باز خواهید یافت و از خدا طلب آمرزش کنید که خدا آمرزنده مهربان است.

[Downloaded from mieaoi.ir on 2026-11-09]

لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ (آل عمران، ۹۲) هرگز به نیکوکاری نخواهید رسید تا از آنچه دوست دارید انفاق کنید و از هر چه انفاق کنید قطعا خدا بدان داناست.

آیات مربوط به شرایط و آداب انفاق از نظر قرآن‌کریم

در مورد شرایط و آداب انفاق در قرآن‌کریم آیات متعددی وجود دارد و نکات متفاوتی بیان گردیده است. از جمله اینکه: نباید صدقه های خود را با منّت و آزار، باطل کنیم. انفاق مال نباید برای خودنمایی به مردم باشد. از چیزهای پاکیزه‌ای که به‌دست می‌آوریم باید انفاق کنیم. برای طلب خشنودی و رضای خدا انفاق نماییم. اگر فاسق باشیم، چه به رغبت چه با بی‌میلی انفاق کنیم هرگز پذیرفته نخواهد شد. انفاق در راه خدا را به دیده خسارتی [برای خود] در نظر نگیریم بلکه باید به‌عنوان مایه تقرب به خداوند در نظر آید. در انفاق نه ولخرجی کنیم و نه تنگ بگیریم بلکه حد وسط را برگزینیم. گفتاری پسندیده (در برابر نیازمندان) و گذشت (از اصرار و تندی آنان) بهتر از صدقه‌ای است که آزاری به دنبال آن باشد. در این باره آیات ذیل قابل ذکر است:

يَسْأَلُونَكَ مَاذَا يُنْفِقُونَ قُلْ مَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ خَيْرٍ فَلِلْوَالِدَيْنِ وَالْأَقْرَبِينَ وَالْيَتَامَى وَالْمَسَاكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ وَمَا تَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ (بقره، ۲۱۵) از تو می‌پرسند چه چیزی انفاق کنند [و به چه کسی بدهند] بگو هر مالی انفاق کنید به پدر و مادر و نزدیکان و یتیمان و مسکینان و به در راه‌مانده تعلق دارد و هرگونه نیکی کنید البته خدا به آن داناست.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُبْطِلُوا صَدَقَاتِكُمْ بِالْمَنِّ وَالْأَذَى كَالَّذِي يُنْفِقُ مَالَهُ رِئَاءَ النَّاسِ وَلَا يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَمَثَلُهُ كَمَثَلِ صَفْوَانٍ عَلَيْهِ تُرَابٌ فَأَصَابَهُ وَابِلٌ فَتَرَكَهُ صَلْدًا لَا يَقْدِرُونَ عَلَى شَيْءٍ مِمَّا كَسَبُوا وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ (بقره، ۲۶۴) ای کسانی که ایمان آورده‌اید، صدقه‌های خود را با منّت و آزار، باطل مکنید، مانند کسی که مالش را برای خودنمایی به مردم، انفاق می‌کند و به خدا و روز بازپسین ایمان ندارد. پس مَثَل او همچون مَثَل سنگ خارایی است که بر روی آن، خاکی (نشسته) است، و رگباری به آن رسیده و آن (سنگ) را سخت و صاف بر جای نهاده است. آنان (=ریاکاران) نیز از آنچه به‌دست آورده اند، بهره‌ای نمی‌برند؛ و خداوند، گروه کافرآن‌را هدایت نمی‌کند.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَنْفِقُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا كَسَبْتُمْ وَمِمَّا أَخْرَجْنَا لَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ وَلَا تَيَمَّمُوا الْخَبِيثَ مِنْهُ تُنْفِقُونَ وَلَسْتُمْ بِآخِذِيهِ إِلَّا أَنْ تُغْمِضُوا فِيهِ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ حَمِيدٌ (بقره، ۲۶۷) ای کسانی که ایمان آورده‌اید، از چیزهای پاکیزه‌ای که به‌دست آورده‌اید، و از آنچه برای شما از زمین برآورده‌ایم، انفاق کنید، و در پی ناپاک آن نروید که (از آن) انفاق نمایید، درحالی‌که آن‌را (اگر به خودتان

[Downloaded from mieaoi.ir on 2026-11-09]

می‌دادند) جز با چشم‌پوشی (و بی‌میلی) نسبت به آن، نمی‌گرفتید، و بدانید که خداوند، بی‌نیازِ ستوده (صفات) است.

لَيْسَ عَلَيْكَ هُدَاهُمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ فَلِأَنْفُسِكُمْ وَمَا تُنْفِقُونَ إِلَّا ابْتِغَاءَ وَجْهِ اللَّهِ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ يُوَفَّ إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تُظْلَمُونَ (بقره، ۲۷۲) هدایت آنان بر عهده تو نیست، بلکه خدا هر که را بخواهد هدایت می‌کند، و هر مالی که انفاق کنید، به سود خود شماست، و(لی) جز برای طلب خشنودی خدا انفاق مکنید، و هر مالی را که انفاق کنید (پاداش آن) به‌طور کامل به شما داده خواهد شد و ستمی بر شما نخواهد رفت.

وَالَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ رِئَاءَ النَّاسِ وَلَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَا بِالْيَوْمِ الْآخِرِ وَمَنْ يَكُنِ الشَّيْطَانُ لَهُ قَرِينًا فَسَاءَ قَرِينًا (نساء، ۳۸) و کسانی که اموالشان را برای نشان‌دادن به مردم انفاق می‌کنند و به خدا و روز بازپسین ایمان ندارند و هر کس شیطان یار او باشد چه بد همدمی است.

قُلْ أَنْفِقُوا طَوْعًا أَوْ كَرْهًا لَنْ يُتَقَبَّلَ مِنْكُمْ إِنَّكُمْ كُنْتُمْ قَوْمًا فَاسِقِينَ (توبه، ۵۳) بگو چه به رغبت چه با بی‌میلی انفاق کنید هرگز از شما پذیرفته نخواهد شد چرا که شما گروهی فاسق بوده‌اید.

وَمِنَ الْأَعْرَابِ مَنْ يَتَّخِذُ مَا يُنْفِقُ مَغْرَمًا وَيَتَرَبَّصُ بِكُمُ الدَّوَائِرَ عَلَيْهِمْ دَائِرَةُ السَّوْءِ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ (توبه، ۹۸) و برخی از آن بادیه‌نشینان کسانی هستند که آنچه را [در راه خدا] هزینه می‌کنند خسارتی [برای خود] می‌دانند و برای شما پیشامدهای بد انتظار می‌برند پیشامد بد برای آنان خواهد بود و خدا شنوای داناست.

وَمِنَ الْأَعْرَابِ مَنْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَيَتَّخِذُ مَا يُنْفِقُ قُرُبَاتٍ عِنْدَ اللَّهِ وَصَلَوَاتِ الرَّسُولِ أَلَا إِنَّهَا قُرْبَةٌ لَهُمْ سَيُدْخِلُهُمُ اللَّهُ فِي رَحْمَتِهِ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ (توبه، ۹۹) و برخی [دیگر] از بادیه‌نشینان کسانی‌اند که به خدا و روز بازپسین ایمان دارند و آنچه را انفاق می‌کنند مایه تقرب نزد خدا و دعاهای پیامبر می‌دانند بدانید که این [انفاق] مایه تقرب آنان است به زودی خدا ایشان‌را در جوار رحمت خویش درآورد که خدا آمرزنده مهربان است.

وَالَّذِينَ إِذَا أَنْفَقُوا لَمْ يُسْرِفُوا وَلَمْ يَقْتُرُوا وَكَانَ بَيْنَ ذَلِكَ قَوَامًا (فرقان، ۶۷) و کسانی‌اند که چون انفاق کنند نه ولخرجی می‌کنند و نه تنگ می‌گیرند و میان این دو [روش] حد وسط را برمی‌گزینند.

وَيُطْعِمُونَ الطَّعَامَ عَلَى حُبِّهِ مِسْكِينًا وَيَتِيمًا وَأَسِيرًا (انسان، ۸) إِنَّمَا نُطْعِمُكُمْ لِوَجْهِ اللَّهِ لَا نُرِيدُ مِنْكُمْ جَزَاءً وَلَا شُكُورًا (انسان، ۹) و به [پاس] دوستی [خدا] بینوا و یتیم و اسیر را خوراک می‌دادند. ما برای خشنودی خداست که به شما می‌خورانیم و پاداش و سپاسی از شما نمی‌خواهیم.

[Downloaded from mieaoi.ir on 2026-11-09]

قَوْلٌ مَعْرُوفٌ وَمَغْفِرَةٌ خَيْرٌ مِنْ صَدَقَةٍ يَتْبَعُهَا أَذًى وَاللَّهُ غَنِيٌّ حَلِيمٌ (بقره، ۲۶۳) گفتاری پسندیده (در برابر نیازمندان) و گذشت (از اصرار و تندی آنان(بهتر از صدقه‌ای است که آزاری به دنبال آن باشد، و خداوند بی نیاز بردبار است.

يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ قُلْ فِيهِمَا إِثْمٌ كَبِيرٌ وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ وَإِثْمُهُمَا أَكْبَرُ مِنْ نَفْعِهِمَا وَيَسْأَلُونَكَ مَاذَا يُنْفِقُونَ قُلِ الْعَفْوَ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمُ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ (بقره، ۲۱۹) درباره شراب و قمار از تو می‌پرسند بگو در آن دوگناهی بزرگ و سودهایی برای مردم است و[لی] گناهشان از سودشان بزرگتر است و از تو می‌پرسند چه چیزی انفاق کنند بگو مازاد [بر نیازمندی خود] را این‌گونه خداوند آیات [خود را] برای شما روشن می‌گرداند باشد که بیندیشید.

آیات مربوط به آثار انفاق از منظر قرآن‌کریم

انفاق در راه خدا آثار و پیامدهای متفاوتی را برجای می‌گذارد که در آیات قرآن بیان شده است. قرآن‌کریم درباره نتیجه عمل کسانی که در راه خدا انفاق می‌نمایند، می‌فرماید: [خدا] آن‌را برای او چند برابر می‌افزاید؛ پاداش آن به‌طور کامل به شما داده خواهد شد و ستمی بر شما نخواهد رفت؛ نه بیمی بر آنان است و نه اندوهگین می‌شوند؛ گناهانتان را از شما می‌زدایم و شما را به باغ‌هایی که از زیر [درختان] آن نهرها روان است درمی‌آورم؛ ایشان‌راست فرجام خوش سرای باقی؛ خدا بر شما ببخشاید؛ دو بار پاداش خواهند یافت؛ اینان همان رستگارانند؛ دل به تجارتی بسته‌اند که هرگز زوال نمی‌پذیرد؛ پاداش بزرگی خواهند داشت؛ [نتیجه‌اش را] برای وی دوچندان گرداند و او را پاداشی خوش باشد؛ ایشان را [پاداش] دو چندان گردد و اجری نیکو خواهند داشت؛ خدا به زودی پس از دشواری آسانی فراهم می‌کند؛ هرچه را انفاق کردید عوضش را او می‌دهد. آیات زیر آثار انفاق را بیان می‌نمایند:

مَنْ ذَا الَّذِي يُقْرِضُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا فَيُضَاعِفَهُ لَهُ أَضْعَافًا كَثِيرَةً وَاللَّهُ يَقْبِضُ وَيَبْسُطُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ (بقره، ۲۴۵) کیست آن کس که به [بندگان] خدا وام نیکویی دهد تا [خدا] آن‌را برای او چند برابر بیفزاید و خداست که [در معیشت بندگان] تنگی و گشایش پدید می‌آورد و به سوی او بازگردانده می‌شوید.

وَمَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ نَفَقَةٍ أَوْ نَذَرْتُمْ مِنْ نَذْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُهُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ (بقره، ۲۷۰) و هر نفقه‌ای را که انفاق، یا هر نذری را که عهد کرده‌اید، قطعاً خداوند آن‌را می‌داند، و برای ستمکاران هیچ یاوری نیست.

[Downloaded from mieaoi.ir on 2026-11-09]

الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ سِرًّا وَعَلَانِيَةً فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ (بقره، ۲۷۴) کسانی که اموال خود را شب و روز، و نهان و آشکارا، انفاق می‌کنند، پاداش آنان نزد پروردگارشان برای آنان خواهد بود؛ و نه بیمی بر آنان است و نه اندوهگین می‌شوند.

وَلَقَدْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَائِيلَ وَبَعَثْنَا مِنْهُمُ اثْنَيْ عَشَرَ نَقِيبًا وَقَالَ اللَّهُ إِنِّي مَعَكُمْ لَئِنْ أَقَمْتُمُ الصَّلَاةَ وَآتَيْتُمُ الزَّكَاةَ وَآمَنْتُمْ بِرُسُلِي وَعَزَّرْتُمُوهُمْ وَأَقْرَضْتُمُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا لَأُكَفِّرَنَّ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَلَأُدْخِلَنَّكُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ فَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ مِنْكُمْ فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ (مائده، ۱۲) در حقیقت خدا از فرزندان اسرائیل پیمان گرفت و از آنان دوازده سرکرده برانگیختیم و خدا فرمود من با شما هستم اگر نماز برپا دارید و زکات بدهید و به فرستادگانم ایمان بیاورید و یاریشان کنید و وام نیکویی به خدا بدهید قطعاً گناهانتان را از شما می‌زدایم و شما را به باغ‌هایی که از زیر [درختان] آن نهرها روان است در می‌آورم پس هر کس از شما بعد از این کفر ورزد در حقیقت از راه راست گمراه شده است.

وَالَّذِينَ صَبَرُوا ابْتِغَاءَ وَجْهِ رَبِّهِمْ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَأَنْفَقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً وَيَدْرَءُونَ بِالْحَسَنَةِ السَّيِّئَةَ أُولَئِكَ لَهُمْ عُقْبَى الدَّارِ (رعد، ۲۲) و کسانی که برای طلب خشنودی پروردگارشان شکیبایی کردند و نماز برپا داشتند و از آنچه روزیشان دادیم نهان و آشکارا انفاق کردند و بدی را با نیکی می‌زدایند ایشان‌راست فرجام خوش سرای باقی.

ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا عَبْدًا مَمْلُوكًا لَا يَقْدِرُ عَلَى شَيْءٍ وَمَنْ رَزَقْنَاهُ مِنَّا رِزْقًا حَسَنًا فَهُوَ يُنْفِقُ مِنْهُ سِرًّا وَجَهْرًا هَلْ يَسْتَوُونَ الْحَمْدُ لِلَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ (نحل، ۷۵) خدا مثلی می‌زند بنده‌ای است زرخرید که هیچ کاری از او برنمی‌آید آیا [او] با کسی که به وی از جانب خود روزی نیکو داده ایم و او از آن در نهان و آشکار انفاق می‌کند یکسانست سپاس خدای راست [نه] بلکه بیشترشان نمی‌دانند.

أُولَئِكَ يُؤْتَوْنَ أَجْرَهُمْ مَرَّتَيْنِ بِمَا صَبَرُوا وَيَدْرَءُونَ بِالْحَسَنَةِ السَّيِّئَةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ (قصص، ۵۴) آنانند که به [پاس] آنکه صبر کردند و [برای آنکه] بدی را با نیکی دفع می‌نمایند و از آنچه روزی‌شان داده‌ایم انفاق می‌کنند دو بار پاداش خواهند یافت.

فَآتِ ذَا الْقُرْبَى حَقَّهُ وَالْمِسْكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ ذَلِكَ خَيْرٌ لِلَّذِينَ يُرِيدُونَ وَجْهَ اللَّهِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ (روم، ۳۸) پس حق خویشاوند و تنگدست و در راه‌مانده را بده این [انفاق] برای کسانی که خواهان خشنودی خدایند بهتر است و اینان همان رستگارانند.

إِنَّ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ وَالْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَالْقَانِتِينَ وَالْقَانِتَاتِ وَالصَّادِقِينَ وَالصَّادِقَاتِ وَالصَّابِرِينَ وَالصَّابِرَاتِ وَالْخَاشِعِينَ وَالْخَاشِعَاتِ وَالْمُتَصَدِّقِينَ وَالْمُتَصَدِّقَاتِ وَالصَّائِمِينَ وَالصَّائِمَاتِ وَالْحَافِظِينَ فُرُوجَهُمْ وَالْحَافِظَاتِ وَالذَّاكِرِينَ اللَّهَ كَثِيرًا وَالذَّاكِرَاتِ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا

[Downloaded from mieaoi.ir on 2026-11-09]

(احزاب، ۳۵) مردان و زنان مسلمان و مردان و زنان با ایمان و مردان و زنان عبادت‌پیشه و مردان و زنان راستگو و مردان و زنان شکیبا و مردان و زنان فروتن و مردان و زنان صدقه دهنده و مردان و زنان روزه‌دار و مردان و زنان پاکدامن و مردان و زنانی که خدا را فراوان یاد می‌کنند خدا برای [همه] آنان آمرزشی و پاداشی بزرگ فراهم ساخته است.

إِنَّ الَّذِينَ يَتْلُونَ كِتَابَ اللَّهِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَأَنْفَقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً يَرْجُونَ تِجَارَةً لَنْ تَبُورَ (فاطر، ۲۹) در حقیقت کسانی که کتاب خدا را می‌خوانند و نماز برپا می‌دارند و از آنچه بدیشان روزی داده‌ایم نهان و آشکارا انفاق می‌کنند امید به تجارتی بسته‌اند که هرگز زوال نمی‌پذیرد.

مَنْ ذَا الَّذِي يُقْرِضُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا فَيُضَاعِفَهُ لَهُ وَلَهُ أَجْرٌ كَرِيمٌ (حدید، ۱۱) کیست آن کس که به خدا وامی نیکو دهد تا [نتیجه‌اش را] برای وی دوچندان گرداند و او را پاداشی خوش باشد.

إِنَّ الْمُصَّدِّقِينَ وَالْمُصَّدِّقَاتِ وَأَقْرَضُوا اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا يُضَاعَفُ لَهُمْ وَلَهُمْ أَجْرٌ كَرِيمٌ (حدید، ۱۸) در حقیقت مردان و زنان صدقه‌دهنده و [آنان که] به خدا وامی نیکو داده‌اند ایشان را [پاداش] دو چندان گردد و اجری نیکو خواهند داشت.

فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ وَاسْمَعُوا وَأَطِيعُوا وَأَنْفِقُوا خَيْرًا لِأَنْفُسِكُمْ وَمَنْ يُوقَ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ (تغابن، ۱۶) پس تا می‌توانید از خدا پروا بدارید و بشنوید و فرمان ببرید و مالی برای خودتان [در راه خدا] انفاق کنید و کسانی که از خست نفس خویش مصون مانند آنان رستگارانند.

مَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ كَمَثَلِ حَبَّةٍ أَنْبَتَتْ سَبْعَ سَنَابِلَ فِي كُلِّ سُنْبُلَةٍ مِائَةُ حَبَّةٍ وَاللَّهُ يُضَاعِفُ لِمَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ (بقره، ۲۶۱) مَثَل (صدقات) کسانی که اموال خود را در راه خدا انفاق می‌کنند همانند دانه‌ای است که هفت خوشه برویاند که در هر خوشه‌ای صد دانه باشد؛ و خداوند برای هر کس که بخواهد (آن‌را) چند برابر می‌کند، و خداوند گشایش‌گر داناست.

وَمَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمُ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ وَتَثْبِيتًا مِنْ أَنْفُسِهِمْ كَمَثَلِ جَنَّةٍ بِرَبْوَةٍ أَصَابَهَا وَابِلٌ فَآتَتْ أُكُلَهَا ضِعْفَيْنِ فَإِنْ لَمْ يُصِبْهَا وَابِلٌ فَطَلٌّ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ (بقره، ۲۶۵) و مَثَل (صدقات) کسانی که اموال خویش را برای طلب خشنودی خدا و استواری روحشان انفاق می‌کنند، همچون مَثَل باغی است که بر فراز پشته‌ای قرار دارد (که اگر) رگباری بر آن برسد، دو چندان محصول برآورد، و اگر رگباری هم بر آن نرسد، بارانِ ریزی (برای آن بس است)، و خداوند به آنچه انجام می‌دهید بیناست.

إِنْ تُقْرِضُوا اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا يُضَاعِفْهُ لَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللَّهُ شَكُورٌ حَلِيمٌ (تغابن، ۱۷) اگر خدا را وامی نیکو دهید آن‌را برای شما دو چندان می‌گرداند و بر شما می‌بخشاید و خدا[ست که] سپاس‌پذیر بردبار است.

[Downloaded from mieaoi.ir on 2026-11-09]

قُلْ إِنَّ رَبِّی یَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ یَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَیَقْدِرُ لَهُ وَمَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ شَیْءٍ فَهُوَ یُخْلِفُهُ وَهُوَ خَیْرُ الرَّازِقِینَ (سبأ، ۳۹) بگو در حقیقت پروردگار من است که روزی را برای هر کس از بندگانش که بخواهد گشاده یا برای او تنگ می‌گرداند و هر چه را انفاق کردید عوضش را او می‌دهد و او بهترین روزی‌دهندگان است.

تجزیه و تحلیل و یافته‌ها

با توجه مرور و بررسی آیات قرآن‌کریم در مورد جایگاه، آداب و آثار انفاق می‌توان به یافته‌های زیر در هر مقوله دست یافت:

اهمیت و جایگاه انفاق و تأکید آن در قرآن‌کریم

- نیکی آن است مال خود را با وجود دوست داشتنش به خویشاوندان و یتیمان و بینوایان و در راه‌ماندگان و گدایان و در راه آزاد کرد] بندگان بدهیم
- انفاق در راه خدا مانع از این است که خود را با دست خود به هلاکت بیافکنیم.
- پیش از آنکه روزی فرا رسد که در آن نه داد و ستدی است و نه دوستی و نه شفاعتی، انفاق سفارش شده است.
- خدا به دادگری و نیکوکاری و بخشش به خویشاوندان فرمان می‌دهد.
- سرمایه‌داران و فراخ‌دولتان نباید از دادن مال به خویشاوندان و تهیدستان و مهاجران راه خدا دریغ ورزند.
- برای کسانی که خواهان خشنودی خدایند، انفاق و دادن حق خویشاوند و تنگدست و در راه‌مانده بهتر است.
- کسانی که ایمان آورده و انفاق کرده باشند پاداش بزرگی خواهند داشت.
- کسانی که در راه خدا انفاق می‌کنند و از خست نفس خویش مصون‌اند، رستگارانند.
- بر توانگر است که از دارایی خود هزینه کند و هر که روزی او تنگ باشد باید از آنچه خدا به او داده خرج کند خدا هیچ کس را جز به قدر آنچه به او داده است تکلیف نمی‌کند.
- نیکوکاران از آنچه دوست دارند انفاق می‌کنند.

شرایط و آداب انفاق از نظر قرآن‌کریم

- هر مالی را می‌توان انفاق کرد و می‌توان آن‌را به پدر و مادر و نزدیکان و یتیمان و مسکینان و به در راه‌مانده داد.

[Downloaded from mieaoi.ir on 2026-11-09]

- صدقه‌های خود را نباید با منّت و آزار، باطل نماییم.
- از چیزهای پاکیزه‌ای که به‌دست آورده‌ایم، انفاق کنیم، و در پی ناپاک آن نرویم که از آن انفاق نماییم.
- جز برای طلب خشنودی خدا نباید انفاق نمود.
- کسانی که اموالشان را برای نشان‌دادن به مردم انفاق می‌کنند، شیطان یار و همدم آنهاست.
- کسانی که آنچه را انفاق می‌کنند مایه تقرب نزد خدا می‌دانند، این انفاق مایه تقرب آنان است و خدا ایشان را در جوار رحمت خویش در می‌آورد.
- در انفاق کردن نباید ولخرجی کرد و نباید تنگ گرفت بلکه باید حد وسط را برگزید.
- نیکوکاری یعنی اینکه از آنچه دوست داریم انفاق کنیم.
- گفتاری پسندیده در برابر نیازمندان و گذشت از اصرار و تندی آنان بهتر از صدقه‌ای است که آزاری به دنبال آن باشد.

آثار انفاق از منظر قرآن‌کریم

- انفاق در راه خدا مانع از این است که خود را با دست خود به هلاکت بیافکنیم.
- کسی که به بندگان خدا وام نیکویی دهد، خدا آن‌را برای او چند برابر می‌افزاید.
- هر نفقه‌ای را که انفاق، یا هر نذری را که عهد می‌کنیم، قطعاً خداوند آن‌را می‌داند.
- هر مالی که انفاق کنیم، به سود خود ماست، ولی جز برای طلب خشنودی خدا انفاق نکنیم، و هر مالی را که انفاق کنیم پاداش آن به‌طور کامل به ما داده خواهد شد و ستمی بر ما نخواهد رفت.
- کسانی که اموال خود را شب و روز، و نهان و آشکارا، انفاق می‌کنند، پاداش آنان نزد پروردگارشان خواهد بود؛ و نه بیمی دارند و نه اندوهگین می‌شوند.
- وام نیکویی که به خدا بدهیم قطعاً خدا گناهانمان می‌زداید و ما را به باغ‌هایی که از زیر درختان آن نهرها روان است در می‌آورد.
- کسانی که از آنچه خدا روزیشان داده در نهان و آشکارا انفاق می‌کنند فرجام خوش سرای باقی برای آنهاست.
- انفاق و دادن حق خویشاوند و تنگدست و در راه‌مانده، خشنودی خدا را به دنبال دارد.
- خداوند برای مردان و زنان صدقه‌دهنده آمرزشی و پاداشی بزرگ فراهم ساخته است.
- کسانی از آنچه بدیشان روزی داده شده نهان و آشکارا انفاق می‌کنند امید به تجارتی بسته‌اند که هرگز زوال نمی‌پذیرد.
- کسانی که ایمان آورده و انفاق کرده می‌کنند پاداش بزرگی خواهند داشت.

[Downloaded from mieaoi.ir on 2026-11-09]

- مردان و زنان صدقه‌دهنده و آنان که به خدا وامی نیکو داده‌اند پاداششان دو چندان می‌گردد و پاداش و اجری نیکو و خوش خواهند داشت.
- کسانی که انفاق می‌کنند و از خست نفس خویش مصونند، از رستگارانند.
- پروردگار هر چه را انفاق کنیم عوضش را می‌دهد و او بهترین روزی‌دهندگان است.

نتیجه گیری

در این پژوهش انفاق از دیدگاه قرآن‌کریم در سه بعد: اهمیت و جایگاه انفاق و تأکید آن در قرآن‌کریم؛ شرایط و آداب انفاق از نظر قرآن‌کریم؛ و آثار انفاق از منظر قرآن‌کریم مورد بررسی قرار گرفت. در قرآن‌کریم انفاق به شکل‌های مختلف مورد تأکید واقع شده است. در بعضی آیات جایگاه انفاق پس از ایمان آوردن و برپاداشتن نماز قرار گرفته است که نشان از جایگاه ارزشمند انفاق در دین مبین اسلام دارد. خدا به دادگری و نیکوکاری و بخشش فرمان می‌دهد و می‌فرماید پیش از آنکه روزی فرا رسد که در آن نه داد و ستدی است و نه دوستی و نه شفاعتی، انفاق نمایید. انفاق در راه خدا مایه رستگاری است. در مورد شرایط و آداب انفاق از نظر قرآن‌کریم می‌توان گفت که هر مالی را می‌توان انفاق کرد و می‌توان آن‌را به افراد مختلف از جمله به پدر و مادر و نزدیکان و یتیمان و مسکینان و به در راه‌مانده داد. صدقه‌های را نباید با منّت و آزار، باطل نماییم. از چیزهای پاکیزه‌ای که به‌دست آورده‌ایم، انفاق کنیم و برای طلب خشنودی خدا باید انفاق نمود و برای ریا و برای نشان‌دادن به مردم نباشد. انفاق در راه خدا را به دیده خسارتی در نظر نگیریم بلکه باید به‌عنوان مایه تقرب به خداوند در نظر آید. در انفاق کردن نباید ولخرجی کرد و نباید تنگ گرفت بلکه باید حد وسط و جانب اعتدال را رعایت نمود. اگر توانایی انفاق نداریم در برابر اصرار و تندی نیازمندان گفتاری پسندیده داشته باشیم. انفاق آثار فراوان مادی و معنوی به همراه دارد. هر نفقه‌ای را که انفاق، یا هر نذری را که عهد می‌کنیم، قطعاً خداوند آن‌را می‌داند. هر مالی را که انفاق کنیم پاداش آن به‌طور کامل به ما داده خواهد شد و حتی خدا آن‌را برای ما چند برابر می‌افزاید. کسانی که انفاق می‌کنند نه بیمی دارند و نه اندوهگین می‌شوند. انفاق، خشنودی خدا و آمرزش گناهان و عاقبت به‌خیری و ورود به بهشت را در پی دارد.

[Downloaded from mieaoi.ir on 2026-11-09]

منابع

۱. قرآن‌کریم. ترجمه محمد مهدی فولادوند.

۲. افسای، محمد جعفر (۱۳۸۶). "انفاق از منظر قرآن و عترت". فرهنگ کوثر. شماره ۷۲. زمستان ۱۳۸۶.

۳. افسای، محمد جعفر (۱۳۸۷). "انفاق در رهنمود قرآن". فرهنگ کوثر. شماره ۷۳. بهار ۱۳۸۷.

۴. پورطولمی، منیر السادات (۱۳۸۹). "رحمت الهی و رزق بندگان در هستی شناسی قرآن". مطالعات قرآنی (فدک). دوره ۱. شماره ۴. زمستان ۱۳۸۹.

۵. رضوی، سیدمحمد (۱۳۹۱). "تکاثر، عوامل، آثار و پیامدها در آیات قرآنی". مطالعات قرآنی (فدک). دوره ۳. شماره ۱۱. پاییز ۱۳۹۱.

۶. سایت پارس قرآن به نشانی www.parsquran.com

۷. سبحانی، حسن و مهربانی، وحید (۱۳۸۶). "بررسی تأثیر انفاق بر نابرابری درآمدها در ایران". اقتصاد اسلامی. سال هفتم. شماره **27**. پاییز ۱۳۸۶.

۸. سبحانی تبریزی، جعفر (۱۳۸۰). "مثل‌های زیبای قرآن (۱۳)/ انفاق، و هفتصد برابر پاداش!". درس‌هایی از مکتب اسلام. سال ۴۱. شماره ۱۲. آذر ۱۳۸۰.

۹. سبحانی تبریزی، جعفر (۱۳۸۰). "مثل‌های زیبای قرآن (۱۵)/ انفاق خالصانه در راه خدا". درس‌هایی از مکتب اسلام. سال ۴۱. شماره ۱۲. بهمن ۱۳۸۰.

۱۰. سبحانی تبریزی، جعفر (۱۳۸۰). "مثل‌های زیبای قرآن(۱۶)/ انفاق در راه خدا، به دور از منت بر مستمندان". درس‌هایی از مکتب اسلام. سال ۴۱. شماره ۱۲. اسفند ۱۳۸۰.

۱۱. سبحانی تبریزی، جعفر (۱۳۸۱). "انفاق‌های کافران در دنیا". درس‌هایی از مکتب اسلام. سال ۴۲. شماره ۳. خرداد ۱۳۸۱.

۱۲. سبحانی تبریزی، جعفر (۱۳۸۲). "طرز تفکر مؤمن و کافر و مسأله انفاق". درس‌هایی از مکتب اسلام. سال ۴۳. شماره ۶. شهریور ۱۳۸۱.

۱۳. سلطانی، سیدمهدی (۱۳۸۲). "سیمای انفاق در قرآن". کوثر. شماره ۹. تابستان ۱۳۸۲.

۱۴. صادقی، حسین؛ عزتی، مرتضی و شفیعی، علی (۱۳۹۲). "تخمین تابع انفاق در ایران". پژوهش‌های اقتصادی (رشد و توسعه پایدار). سال سیزدهم. شماره ۲. تابستان ۱۳۹۲.

[Downloaded from mieaoi.ir on 2026-11-09]

۱۵. عزتی، مرتضی و نورمحمدلو، پروانه (۱۳۹۱). "برآورد اثر متغیرهای اقتصاد کلان بر انفاق". پژوهش‌ها و سیاست‌های اقتصادی. سال بیستم. شماره ۶۳ . پاییز۱۳۹۱

۱۶. مردانی نوکنده، محمدحسین (۱۳۸۲). "احسان و انفاق از منظر آیات و روایات". کیهان فرهنگی. شماره ۲۰۵. آبان ۱۳۸۲.

۱۷. مسعودی‌پور، سعید و خیری، بهرام (۱۳۹۳). "جاذبه‌های تبلیغاتی مطلوب در بازاریابی اجتماعی انفاق براساس آموزه‌های قرآنی". اندیشه مدیریت راهبردی. سال هشتم. شماره اول. بهار و تابستان ۱۳۹۳.

۱۸. مهدوی‌راد، محمّدعلی و عبداللهی‌پور، مهدی (۱۳۹۱). "حکمت گونه گونی روزی‌ها از دیدگاه قرآن". مطالعات قرآنی (فدک سبزواران). سال دوم. شماره ۹. بهار ۱۳۹۱.

۱۹. موسایی، میثم (۱۳۸۷). "جایگاه انفاق و خاستگاه اجتماعی- اقتصادی آن (مطالعه موردی: شهر بهبهان)". اقتصاد اسلامی. سال بیستم. شماره ۳۰. تابستان ۱۳۸۷.

۲۰. موسویان، سید عباس (۱۳۸۰). "انفاق قرآنی و ابزارهای مالی مناسب آن در عصر حاضر". اقتصاد اسلامی. شماره ۲. تابستان ۱۳۸۰.

[Downloaded from mieaoi.ir on 2026-11-09]